

Samlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 125 2004

I distribution:

Swedish Science Press

Svenska Litteratursällskapet

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Göteborg: Stina Hansson, Lisbeth Larsson

Lund: Erik Hedling, Eva Hættner Aurelius, Per Rydén

Stockholm: Anders Cullhed, Anders Olsson, Boel Westin

Uppsala: Bengt Landgren, Torsten Pettersson, Johan Svedjedal

Redaktörer: Anna Williams (uppsatser) och Conny Svensson (recensioner)

Inlagans typografi: Anders Svedin

Utgiven med stöd av
Vetenskapsrådet

Bidrag till *Samlaren* insändes till Litteraturvetenskapliga institutionen, Box 632, 751 26 Uppsala. Uppsatserna granskas av externa referenter. Ej beställda bidrag skall inlämnas i form av utskrift och efter antagning även på diskett i något av ordbehandlingsprogrammen Word för Windows eller Word Perfect. Sista inlämningsdatum för uppsatser till nästa årgång av *Samlaren* är 1 juni 2005 och för recensioner 1 september 2005.

Sedan årgång 2002 av *Samlaren* erhåller uppsatsförfattarna ett digitalt underlag för särtryck. Det består av uppsatsen i form av en pdf-fil, lagrad på en diskett.

Abstracts har språkgranskats av Sharon Rider om inget annat anges.

Svenska Litteratursällskapet tackar de personer som under det senaste året ställt sig till förfogande som bedömare av inkomna manuskript.

Svenska Litteratursällskapet Pg: 5367–8.

ISBN 91-87666-22-7

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by
Elanders Gotab, Stockholm 2004

Per Bäckström, *Aska, Tomhet & Eld. Outsiderproblematiken hos Bruno K. Öijer*. ellerströms förlag. Lund 2003.

Per Bäckström har skrivit en omfattande avhandling om en av de senare decenniernas främsta svenska poeter, Bruno K. Öijer. Avhandlingen, som vill ta ett helhetsgrepp om författarskapet, närmar sig femundra sidor inklusive ett vackert bildmaterial, generöst förmedlat av poeten själv. Monografin fyller en lucka i den akademiska forskningen om Öijer, vilken hittills utgjorts av essäer och uppsatser om vissa aspekter av författarskapet. Bäckströms gedigna källforskning kring Öijers verk har även resulterat i en extensiv materialinsamling som finns samlad i tre appendix: en förteckning över samtliga nummer av *Guru Papers*, den tidskrift som kan sägas utgöra avstampet för Öijers poetiska projekt under 70-talet, med information om redaktion och medarbetare, en förteckning över de nummer av *Guru Papers* där poeten direkt medverkat, samt en bibliografi med allt som skrivits eller spelats in av och om Öijer.

Bäckströms avhandling utgör främst en beskrivning av idévärlden i Bruno K. Öijers författarskap, som kan sammanfattas med hjälp av undertiteln: "Outsiderproblematiken hos Bruno K. Öijer". Bäckström vill visa att Öijers idévärld är en konsekvent och logisk följd av den outsiderposition som poeten intar redan vid tiden för debuten 1973, och sedan fördjupas i takt med att hans författarskap blir etablerat. Bäckström härleder vidare Öijers outsiderposition till ett religiöst och mytologiskt färgat förhållningssätt till poesin med rötter i den romantiska traditionen. På så vis vill han hävda att Öijers poetik syftar till att återge tillvaron en dimension av närvaro och mening, som en motpol till den allmänskulturella värde- och meningsförlust vi kallar för modernitet.

Avhandlingen är uppdelad i fyra övergripande delar. I den första diskuteras själva outsiderbegreppet med utgångspunkt i Colin Wilsons bok *The Outsider* (1956). Här diskuterar Bäckström även valfrändskapernas och i synnerhet Bob Dylans betydelse för Öijers tidiga poesi. Med exempel från diktsamlingen *Sång för anarkismen* (1973), vill Bäckström visa hur Öijer redan här utformar sin kanon; den idémässiga grund som författarskapet sedan fördjupas.

I den andra delen försöker Bäckström precisera outsiderproblematiken hos Öijer genom en dis-

kussion av avantgardebegreppet, vilken även syftar till att korrigera den slentrianmässiga beskrivningen av Öijers "konstnärliga anarkism" till en "konstnärlig avantgardism". Här redovisar Bäckström även stenciltidskrifternas, och särskilt *Guru Papers* betydelse för Öijers 70-talpoesi.

I diskussionen av avantgardebegreppet påminner Bäckström läsaren om att man i den franska, spanska och italienska traditionen använder termen avantgarde generellt om det som i den engelska och tyskspråkiga traditionen benämns som avantgarde och modernism. Bäckström ansluter sig till den sistnämnda traditionen, men han ställer sig kritisk till bruket av modernism som ett paraplybegrepp där avantgarde blir en underavdelning.

Bäckström vill i denna andra del även nyansera påståendet att det svenska 70-talet skulle varit ett vagt och obestämt decennium. Han framhåller att det är ett decennium då nyromantiska, neoavantgardistiska, nyenkla och politiska litterära tendenser lever sida vid sida med en ny generations sökande efter förebilder. Bäckström vill ge en bild av 70-talet som 1900-talets öppnaste, ja litterärt sett mest hejdlösa decennium. Här visar Bäckström också på bl a Gunnar Hardings betydelse som översättare och introduktör av författare från romantiken och det historiska avantgardet samt på den katalysator som Gunnar Qvarnströms utgåva av *Moderna manifest* (1973) i fyra band tycks ha varit för författarna kring *Guru Papers*.

I avhandlingens tredje, och mest intressanta del om Bruno K. Öijers poetik, fördjupas förståelsen av outsiderproblematiken. Bäckström utgår framför allt från Öijers egna utsagor om sitt författarskap och vill i denna poetik frilägga ett antal teman som han hävdar är karakteristiska för outsiderpositionen som sådan. Det är teman som utgår från tanken att samhällets maktstrukturer skulle förvrängt och förtryckt en ursprunglig oskuldssfullhet hos människan, vilket skulle leda henne mot en undergång vars tecken är ödeläggelsen av naturen och de mänskliga relationernas tomhet och kärlekslöshet.

Bäckström härleder Öijers civilisationskritik till en mer generell erfarenhet av det moderna med rötter i romantiken där begrepp som autenticitet, ärlighet och ursprung är centrala. Bäckström påpekar redan i inledningen att dessa termer är problematiska i ett samhälle och en tid utan fast värdecentrum, vilket inom den moderna filosofin och litteraturen medfört en skepsis mot

själva språket. Han visar även hur den språkkritiska strömningen under moderniteten blir ett hinder också för en poet som Öijer, vilken sätter sin tilltro till poesins makt att skapa närvaro och återge tillvaron mening och autenticitet. I Öijers poetik finner Bäckström likväl en rad grepp som syftar till att överskrida språkets och den moderna existensens bristfällighet. Det är om dessa strategier avhandlingens sista och fjärde del handlar.

Här diskuterar Bäckström Öijers surrealistiskt färgade bildspråk och de muntliga drag som karakteriserar hans språk, vilket leder fram till en avslutande analys av det som Bäckström ger benämningen lyrikperformance. Den outsiderproblematik han frilagt i de föregående kapitlen – den revolterande hållningen samt viljan att återskapa närvaro och autenticitet – visas utgöra grunden för Öijers specifika framträdandekonst.

I inledningen talar Bäckström om sin metod som en "begreppsanalys". Han drar en parallell mellan detta tillvägagångssätt och det han finner hos Öijer själv: "Liksom Öijer ställer sig utanför i sin outsiderposition och försöker ta tillbaka de poetiska klichéerna för att åter fylla dem med mening, menar jag att det är litteraturvetarens ansvar att definiera sina (viktigaste) termer" (s. 19). Och det kan man förvisso hålla med om. Begreppsdefinition är en förutsättning för ett vetenskapligt tillvägagångssätt, men räcker det som metod? Bäckströms huvudsakliga tillvägagångssätt är såvitt jag kan se tematiskt. Med en formulering från det sista och sammanfattande kapitlet: "I denna avhandling har jag undersökt tematiseringen av outsiderskapet i Bruno K. Öijers författarskap." (s. 325) Det finns flera drag i Bäckströms förhållningssätt till Öijer som erinrar om vad t ex Jean-Pierre Richard gör när han läser Mallarmé. Som Richard ser han till författarens imaginära universum eller idévärld. Som den tematiska kritiken betraktar han författarskapet som en helhet, i vilken brev, intervjuer, o dyl får samma status som de publicerade dikterna. Bäckström understryker på samma sätt som den tematiska kritiken koherensen i författarskapet. Han använder, utan närmare definition, termen *œuvre* som vittnar om denna totalitets- och koherensprincip.

Bäckström kan således sägas ha utfört en tematisk studie, men det finns inga referenser vare sig till den forskningen eller, vilket är allvarligare, till den kritik man kan rikta mot den. Bäckströms presentation av författarskapet tenderar inte bara att göra det väl koherent. När Öijers utsagor sna-

rare än hans dikter får utgöra nyckeln till förståelsen av det riskerar Bäckström även att bekräfta poetens egen marknadsföring. Öijer har ju, som bl a Johan Svedjedal och Lena Malmberg påtalat, profilerat sig som just en outsider och mycket målmedvetet konstruerat en poetroll som bygger på att liv och dikt sammanblandas.

Risken att Bäckström med sin avhandling cementerar poetens egen myt blir inte mindre av att han söker skriva in Öijer i en avantgardistisk tradition vars strävanden just skulle ha varit att integrera konsten med livet. I synnerhet som det aldrig blir riktigt klart vilken status dessa två oerhört komplexa storheter har i Bäckströms läsning, förutom att Öijers "livshållning" görs synonym med hans estetiska hållning.

Svagheterna i den metodologiska reflektionen förstärks genom att Bäckström förlitar sig på Colin Wilsons romantiska teori om outsidersn som "det alienerade moderna geniet" (s. 28). Wilson bruk av termen outsider hänvisar till "personlighetstyper", vilka han utan åtskillnad finner hos romanpersoner, i biografiska uppgifter om författare, konstnärer och filosofer. Outsidersn personlighetstyp är, enligt Wilson, dessutom uteslutande en man vars kvinnosyn lämnar en del övrigt att önska. För att citera ur förordet till den svenska översättningen från 1978 om drivkraften bakom boken: "att en titt under kjolen på en kvinna kan göra henne oerhört åtråvärd, värd att följa till världens ände, och att sexualakten ändå inte helt kan tillfredställa denna åtrå. När man väl har gått till sängs med flickan har alla perspektiv förändrats ..." (s. 8). Det är synd att Bäckström valt att blunda för genusproblematiken, inte bara i Wilsons rätt förlegade teori om outsidersn, utan i avhandlingen överhuvudtaget. Outsiderproblematiken blir nu en historia uteslutande om manliga författare och ett manligt begär. Och även om det skulle vara så att det inte finns några kvinnliga outsiders – vilket jag betvivlar – hade det varit intressant med en reflektion över kvinnan och det kvinnligas betydelse för "det alienerade moderna geniet". Det hade även kunnat fördjupa flera intressanta iakttagelser som Bäckström gör av Öijers poetik, exempelvis dennes idé, som Bäckström citerar, att poeten har en kvinnlig själ när han skapar: "för mig handlar det om att den där kvinnliga själen måste börja riva mig med naglarna för att orden ska dyka upp i mitt huvud." (s. 318)

Bäckströms diskussion av avantgardebegreppet syftar till att precisera outsiderproblematiken

i Öijers poetik, och koherenstänkandet slår igenom även här. Bäckströms definition av avantgarde, som en strävan att förena liv och dikt, passar beskrivningen av Öijers poetik som handen i handsken. Nu är den definitionen inte Bäckströms egen, utan Peter Bürgers, i *Theorie der Avantgarde* (1974).

Bäckström ställer sig inledningsvis, som flera forskare före honom, kritisk till Bürgers uppfattning att det historiska avantgardet återvänder i parodisk form under 1960-talet (vilket han benämner med termen neoavantgarde). Ett sådant antagande skulle naturligtvis inte kunna göra Öijers anspråk rättvisa. Men Bäckström tar alltså fasta på Bürgers antagande, att syftet med det historiska avantgardets kritik av den moderna estetikens autonomitanke var att integrera konsten med livet. Som Bäckström skriver: "Denna önskan om att förankra konsten i livet ser jag som en adekvat beskrivning av målet för avantgardet." (s. 85) Bäckström hävdar således att den stora skillnaden mellan modernism och avantgardism handlar om detta mål. Viljan att förankra konsten i livet skulle, enligt Bäckström, göra avantgardisten till en sann revolutionär allt under det att modernisten "nöjer" sig med 'revolution' inom det estetiska området". (s. 88) Bäckström slår okritiskt fast denna distinktion eftersom den passar hans syften. Den skulle likväl lätt ha kunnat problematiseras, exempelvis genom Adornos estetiska teori, vilken säger att det är först när konstverket är autonomt som det har någon kritisk funktion, någon möjlighet att inverka på livet och samhället.

Bäckström skulle även ha kunnat problematisera Bürgers definition av det historiska avantgardet med hjälp av exempelvis Hal Fosters bok *The Return of the Real* (1996). Han refererar pliktskyldigt till den i en not men drar inga konsekvenser av Fosters kritik (not 238, s. 399). Foster hävdar nämligen att själva motsättningen mellan konst och liv i Bürgers definition förutsätter den autonomi som ifrågasätts, och att livet på samma gång görs till något mycket svåråtkomligt och något omedelbart:

Redan själva motsättningen tenderar att tillskriva konsten den autonomi som ifrågasätts och göra livet till något utom räckhåll [...] För att komplicera det hela något uppfattas liv här paradoxalt nog inte bara som något avlägset, utan också som något omedelbart, som låg det bara där färdigt att strömma in. (Foster, s. 15)

Frånvaron av en närmare definition av termerna liv och konst, samt en reflektion över relationen mellan dem, får konsekvenser för Bäckströms diskussion av outsiderproblematiken hos Öijer. Bäckström skriver att hans utredning av outsiderproblematiken inte ska "läsas som en fallstudie av en faktiskt existerande individ" utan som en beskrivning av "en hållning som i högre eller mindre grad, med olika uttrycksformer och i olika kombinationer, kan spåras hos en rad av 1800-talets och 1900-talets viktigaste poeter och konstnärer." (s. 29) Men det framgår inte hur denna "hållning" eller "position i det moderna samhället" blir en estetisk hållning. Frågan man kan ställa är om inte outsiderpositionen redan från början varit just ett estetiskt förhållningssätt? Den frågan ställs nu inte och så vitt jag kan se beror detta på en avsaknad av kritisk reflektion i syfte att bekräfta den bild Öijer gett av sitt författarskap. Dessutom följer Bäckström Colin Wilson alltför nära i spåren när han väljer att betrakta revolttraditionen inom den moderna estetikens utslag av en "personlighetstyp".

I inledningen framgår likväl att Bäckström uppfattar Öijers poetik som ett svar på en "grundläggande upplevelse av kaos och meningslöshet" (s. 17). Han påpekar att sekulariseringen är en orsak till att outsiderpositionen har blivit så accentuerad i det moderna: "Guds död lämnar individen med ett behov av att finna mål och mening i tillvaron hitom det metafysiska." (s. 28) För att närmare precisera hur Öijer överskrider den moderna erfarenheten av förlust och tomhet hänvisar Bäckström till Walter Benjamins idé om auran försvinnande under moderniteten. Han hävdar att Öijers tro på poesins makt att framkalla närvaro ska förstås som ett återupprättande av auran. Men förlusten av auran innebär, enligt Benjamin, också konstens frigörelse från den religiösa ritualen. Det rör sig således om en förlust som gör det möjligt för den moderne konstnären eller poeten att betrakta den estetiska verksamheten som en individuell och meningsskapande ritual. Som Bäckström själv skriver: "Poesins magi är ett sätt att skydda sig mot trivialiseringen av världen, och ett redskap för att ladda tillvaron med ny mening, men det är också allt man uppnå med den [sic]." (s. 193)

Vad Öijer söker i och med sin poetik torde inte vara en återupprättelse av auran utan autenticitet. Bäckström visar också att sökandet efter autenticitet är en central drivkraft i Öijers skrivande.

Han härleder temat bakåt i tiden och refererar bl a till Jean-Jacques Rousseau. Jag ställer mig likväl tveksam till Bäckströms försök att göra outsiders sökande efter autenticitet synonymt med identitetssökande, eller med hans egen kategoriska formulering: "Outsiders enda plikt är att finna sig själv." (s. 35) Handlar det inte snarare om ett ifrågasättande av självet, eller åtminstone om ett ständigt omskapande av det genom att i skrivandet lösa upp fixerade bilder av identiteten? Som Jean Starobinski skriver i sin bok om Rousseau, *J.-J. Rousseau, La transparence et l'obstacle*, (1971):

Äkthetslagen förbjuder ingenting, men är aldrig nöjd. Den kräver inte att författarens språk ska reproducera en föregående verklighet, utan att det producerar hans sanning i en fri och obruten utveckling. Den tillstår, till och med påbjuder, att han genom att uppge sökandet efter sitt "sanna jag" i ett stelnat förflutet konstituerar det genom att skriva". (Starobinski, s. 237)

Det råder likväl inget tvivel om att Öijers höga syn på poetens och poesins makt kan spåras till romantiken. Bäckström vill beskriva Öijers poetik i termen av en dubbelhet vars enda sida här rör från romantiken, "den epok då författarna sätter Poesin i religionens ställe som garanti för enhet och mening" (s. 187), och den andra utgörs av den moderna erfarenheten av förlust och tomhet. Med titeln på avhandlingen vill han peka på denna dubbelhet: "Tomhet, Aska & Eld" (s. 200). Jag tror det är en helt riktig iakttagelse. Därför är det synd att Bäckström ändå väljer att betona termer som autenticitet och närvaro i Öijers poetik: "Strävan efter närvaro och autenticitet ligger till grund både för hans poesi i största allmänhet, och för hans muntligt framförda poesi i synnerhet" (s. 262)

När Bäckströms i avhandlingens sista del redovisar de strategier poeten valt för att skapa autenticitet och närvaro i och kring sin dikt har också förlustens och tomhetens teman försvunnit. Det är inte bara Öijers surrealistiska bildspråk som, enligt Bäckström, ska uppfattas som en strategi för att skapa närvaro. Det är framför allt de muntliga dragen i hans dikter och själva framförandet av dem som syftar till en närvaroeffekt.

Bäckströms söker stöd för sitt antagande, att Öijers specifika bildspråk syftar till att etablera närvaro, genom en läsning av den långa dikten "Skisser till ett av dödens tal" ur *Medan giftet verkar* (1990). Men man skulle kunna ha visat att di-

kotomin frånvaro/närvaro – som Bäckström nu ser i Öijers poetik men inte i hans praktik – även är verksam i den poetiska bilden. Som Maurice Blanchots påpekar i essän "Det imaginäras två versioner" i *L'espace littéraire* (1955) förmedlar representationen närvaro och frånvaro av verkligt liv. Blanchot inskärper också att bildens två versioner inte ska förstås som "antingen-eller, utan som både-och utan rangordning", för att citera vad Bäckström själv skriver om dikotomin frånvaro/närvaro i Öijers poetik (not 618, s. 421).

Bäckströms resonemang om närvaroskapande strategier hos Öijer leder emellertid fram till det välfunna begreppet lyrikperformance. Bäckström framhåller att Öijers lyrikperformance har förgreningar i såväl den lyriska som den dramatiska genren. Han påpekar också att beatgenerationen och framför allt rocken utgör viktiga inspirationskällor i Öijers utvecklande av genren. Med hjälp av Antonin Artauds teater teori vill Bäckström slutligen precisera den specifika form av närvaro som poeten eftertraktar. Öijers lyrikperformance skiljer sig från upplevelsen av en rockkonsert genom de band som skapas till existensens djupare villkor av kaos och död. Det är endast när också dessa mörkare sidor av livet får komma till uttryck som autentisk befrielse kan ske enligt Öijers poetik.

Alla som är bekanta med Öijers diktframföranden torde ha slagits av hans teatralitet. Bäckström framhåller insiktsfullt att detta bör betraktas som ett medel för outsiders att skapa närvaro när det "som idag konnoterar intimitet och autenticitet är ett slags retorisk lågmäldhet med värme i rösten, vilket innebär att dess uttryck är förbrukade för outsiders" (s. 315). Detta är också ett mycket bra exempel på hur det autentiska kan uppfattas: som ett specifikt språk i förhållande till en förväntan. Jag hade gärna sett mer av detta kritiska resonemang redan i avsnittet om Öijers skuld till romantiken. Då hade Öijers moderna drag och därmed dubbelheten i hans poetik kunnat framhållas på ett tydligare vis.

I stället för en sammanfattning har Bäckström valt att göra en analys av Öijers TV-film *Från en demons båg* (1997), i vilken han förbinder de viktigaste tematiska linjerna i sin undersökning. Han skriver där att hans mål har varit att "lyfta fram den livshållning som ligger till grund för poesin" (s. 328). Likväl kvarstår frågan, efter Bäckströms omfattande redovisning av denna "livshållning", om det inte är det omvända förhållandet som råder: Är det inte Öijers poesi och poetik som lig-

ger till grund för vad vi kan veta om hans eventuella "livshållning"?

Avhandlingens behållning är hursomhelst förankrandet av Bruno K. Öijers poetik i en estetisk tradition med romantiska såväl som avantgardistiska rötter. Med tydlighet visar Bäckström att den traditionen utgör ett svar på en modern erfarenhet, vilket framför allt handlar om en stor tilltro till litteraturens frihet framför alla ideologiska, kommersiella eller religiösa bud, ja, som upphöjer litteraturen till den enda ritual som är meningskapande i ett sekulariserat samhälle.

Carin Franzén

Inger Larsson, *Text och tolkning i svenska författarbiografier. Elin Wägners Selma Lagerlöf, Elisabeth Tykessons Atterbom och Fredrik Bööks Verner von Heidenstam*. Gidlunds förlag, Hedemora 2003.

Inger Larsson (i fortsättningen IL) behandlar i sin doktorsavhandling tre författarbiografier: Elin Wägners *Selma Lagerlöf*, Elisabeth Tykessons *Atterbom* och Fredrik Bööks *Verner von Heidenstam*. Det rör sig alltså om tre välkända svenska exempel på en genre som befinner sig mitt i de svårutforskade men intressanta spänningsfälten mellan vetenskap och konst, mellan fakticitet och fikcionalitet. Avhandlingen består av fyra huvuddelar: ett inledande avsnitt och ett kapitel vardera för de tre biografierna. Därtill kommer en kort avslutning samt summary, litteraturförteckning och personregister. Syftet med avhandlingen beskrivs redan på en av de första sidorna som tvådelat. Det övergripande syftet är det "att undersöka författarbiografien som litterär text". Därtill kommer målsättningen "att finna en rimlig ståndpunkt i den teoretiska debatten om biografins fikcionalitet" (s. 10).

Under rubriken "Biografiestetik från estetik till retorik" diskuterar IL hur synen på biografien har förändrats under de senaste hundra åren. Här behandlas först "den nya biografien", med företrädare som Lytton Strachey och André Maurois, tillkommen som en reaktion mot den objektiviserande och dokumenterande *life-and-letters*-biografien. Som ett återupplivande av den nya biografien kan Leon Edels poetik uppfattas. I *Literary Biography* (1957) och den reviderade utgåvan *Writing Lives* (1984) förespråkar han en biografi som visserligen fortfarande är en form av historieskrivning, men med konstnärlig metod. Ett viktigt inslag är dis-

tinktionen mellan den offentliga myten och den dolda livsmyten (s. 18); ett annat är tanken att biografien ska söka efter en "comprehensive truth", en övergripande sanning som ger sammanhang åt de enskilda detaljerna. Som en svaghet hos Edel framställs – med rätta – hans optimistiska övertygelse att biografien kan kontrollera sin subjektivitet genom en medveten distansering och ett ifrågasättande av egna motiv och drivkrafter. Med stöd i senare biografiteori för IL en kritisk diskussion just av frågan om subjektivitetens gränser. Här står begrepp som sympati, empati, identifikation och tolkning i centrum. IL tar bland annat upp förhållandet mellan empati och "en mer subjektiv identifikation" (s. 21).

En biografiteoretiker som fått större betydelse för IL än Leon Edel är Ira Bruce Nadel, med huvudarbetet *Biography: Fiction, Fact and Form* (1984). Nadel ser faktaredovisningen som något sekundärt i förhållande till biografens inre bild; det är den fiktionella formen snarare än det historiska innehållet som dominerar biografins komposition. Nadel utgår ifrån en i grunden strukturalistisk språk teori, och han uppfattar den biografiska texten som autonom i förhållande till verkligheten – en ståndpunkt som IL betecknar som "problematisk" (s. 28). Inte desto mindre finner hon hos Nadel flera värdefulla utgångspunkter: För det första uppmärksammandet av den retoriska funktionen; tropernas betydelse för biografins strukturering. Här spelar metaforen en central roll; genom metaforen kan en åtminstone teoretiskt referentiell nivå av berättelsen, som pekar mot fakta, förenas med en annan nivå som representerar de föreställningar biografien själv för med sig. Relationen mellan dessa dubbla berättelsenivåer kan också beskrivas som samspelet mellan en linjär, horisontell berättelse, där historien är den centrala metaforen och en vertikal och cirkulär berättelse som bygger på upprepning och ersättning och där myten är den centrala metaforen.

En annan viktig punkt i Nadels biografiteori gäller narrationen. Nadel urskiljer tre huvudtyper av berättare: en *dramatic/expressive*; en *objective/academic* samt en *interpretative/analytic* (s. 26). Ett tredje betydelsefullt inslag är mytbegreppet. Enligt Nadel kan varje försök att organisera ett liv i en biografi betraktas som ett nytt mytskapande, en ny fiktion i förhållande till den verklighet som aldrig låter sig beskrivas. IL presenterar härefter översiktligt också dekonstruktivistisk och feministisk biografiteori, hon diskuterar förfat-